

FURNIZORI AI CURȚII REGALE DIN BUCUREȘTI

Lelioara ZAMANI

„Furnizor al Curții Regale“ titlu important la vremea sa, uitat acum, mai dăinuie doar în filele documentelor de arhivă și în reclamele presărate în presa de odinioară. El a urmărit recunoașterea meritelor meseriașilor, comercianților, industriașilor, care prin muncă, respect și ambiție au reușit să se detașeze de ceilalți devenind exemple demne de urmat.

Venit din limba franceză „fournisseur“, termenul denumește o persoană fizică sau juridică care livrează anumite mărfuri sau produse în schimbul unei sume de bani.

Acordarea brevetelor de furnizori regali are loc după proclamarea României ca regat și a principelui Carol de Hohenzollern ca rege sub numele de Carol I al României. Atunci furnizorii domnești existenți până în acel moment au devenit furnizori regali. Acest lucru a fost posibil și prin instituirea Domeniului Coroanei prin legea din iunie 1884, ce facilita acoperirea cheltuielilor curente ale Casei Regale.

Brevetul de furnizor al Curții Regale, potrivit Regulamentelor referitoare la acordarea acestui titlu, arată că el „se poate conferi meseriașilor, industriașilor și comercianților care, prin capacitate și moralitate și-au dobândit un nume nepătat și o reputație în specialitatea lor“¹.

Pentru respectarea acestor reglementări veghează mareșalul Curții și numai în cazul în care informațiile pe care le posedă sunt satisfăcătoare, se trece la brevetarea solicitanților.

Cel care primește brevetul de furnizor regal este fie producător de bunuri simple, fie producător de bunuri industriale, fie ofertant de servicii, fie comerciant. Există însă și un furnizor aparte: el este fotograf, muzician, artist, sculptor, care în așteptarea unui titlu adecvat primește tot brevetul de „furnizor al Curții Regale“.

Brevetul se înmâna fără discriminare de rasă, religie, sex. De asemenea, furnizorul putea fi nu numai român, dar și străin stabilit în străinătate. Putea fi furnizor efectiv sau doar potențial, lucru de asemenea important de relevat.

Un exemplu de brevetat, făcând parte din rândul meseriașilor și un nume apropiat Casei regale și bucureștenilor a fost cel al lui Iosif Resch, bijutier.

Josef Resch se stabilise la 1839 în București venind din Viena. În 1855 își construiește locuința pe Podul Mogoșoaiei, alături de casa Bossel și vis-à-vis de Palatul telefoanelor de mai târziu².

De la el sunt păstrate o serie de facturi prin care se dovedește interesul și aprecierea de care se bucura din partea regelui și a Curții sale, cărora le furniza o serie de bijuterii. Un exemplu grăitor este factura din martie 1885 pentru plata a două brățări: una cu rubine și diamante și o alta numai cu rubine, factură înaintată regelui³.

¹ Arhivele Statului București, Fond Casa Regală, Dosar 9/1903, f. 27.

² Gheorghe Crutzescu, *Podul Mogoșoaiei*, Editura Meridiane, Buc. 1986, p. 153.

³ A. St. B., Fond Casa Regală, Dosar 25/1885, f. 340.

Un alt furnizor tot bucureștean și tot cuprins în sfera meseriașilor a fost Jean Valentin, croitor al Curții, cunoscut ca furnizor regal din 13 mai 1881 printr-o factură purtând aceeași dată și însumând cifra de 365 de lei trimisă Curții Regale⁴.

În sfera serviciilor un furnizor destul de consecvent a fost N. Niculescu. Acesta la început „Coifeur și furnizor al Alteței sale Domnitorul Carol I, devine „Coifeur și furnizor al Majestății sale regelui Carol I“.

El îi livrează regelui cosmetice și ape de toaletă; de asemenea făcea dese vizite plătite (20 de lei vizita) regelui pentru a-i îngriji părul⁵.

Tot aici pot fi amintiți o serie de fotografi cu renume în meseria lor. Astfel a fost Carol Szathmary, pictor și fotograf, primul înscris în registrul de furnizori ai Curții regale întocmit în 1893⁶. Apoi Franz Mandy, care, la 26 martie 1884, trimite regelui o factură reprezentând contravaloarea a două portrete făcute acestuia din urmă⁷, precum și Franz Duschek, furnizor al Curții din 1881, fapt dovedit de o notă de plată de la aceeași dată⁸.

Un comerciant ale cărui produse erau des solicitate de Curtea regală a fost Jean Coltescu. Notele de plată trimise de acesta Curții apar și înainte de a primi calitatea de furnizor regal. Dintre comenzile făcute de Curtea Regală amintim câteva produse cerute în iunie 1881: ceai rusesc, săpun alb lung, cafea moca, rapiță, lumânări pentru candelă, untdelemn, frânghie⁹. La 30 septembrie 1885, Jean Colțescu, acum „furnizor al Curții Măriei sale regelui“, face dovada expedierii altor produse necesare Curții: oțet de vin, semințe de floarea soarelui și cânepă, untdelemn fin, totul valorând 229,55 lei¹⁰.

Despre băcănia lui se spunea că ar fi devenit atât de faimoasă încât într-o zi s-a primit la palat o scrisoare având adresa „M. S. Regelui la Palatul Regal în fața Băcăniei lui Colțescu“¹¹.

Un alt furnizor a fost Sococ ce avea cunoscută librăria de pe Calea Victoriei, plină cu cărți de literatură și de specialitate în diferite limbi, precum și o serie de obiecte de papetărie¹². Dintre femeile furnizori o putem aminti pe doamna Marie D. Petrescu, proprietara unui magazin de pânzărie și manufactură din București, comerciantă. Soțul ei deținuse și el brevetul de furnizor regal, iar la 1 iunie 1900 primește și ea unul asemănător¹³. Brevete de furnizori ai Curții regale primeau și industriașii. Astfel la 29 decembrie 1902, Petrescu Dimitrie domiciliat în București, Calea Griviței nr. 117, fabricant de coloniale, delicatose și băuturi spirtoase, cu o activitate de peste 25 de ani, primește brevetul de furnizor cu numărul 660¹⁴. Constantin Zamfirescu, proprietar al „primei fabrici de ciocolată și bomboane“, ce fusese fondată în 1892 în București, semnează de primire a brevetului la 20 aprilie 1911¹⁵.

Deținerea brevetului de furnizor al Curții Regale implica în mod obligatoriu cunoașterea și respectarea regulamentelor elaborate strict pentru această problemă.

⁴ Idem, Dosar 60/1881, f. 35.

⁵ *Ibidem*, f. 8.

⁶ Idem, Dosar 35/1893, f. 8.

⁷ Idem, Dosar 16/1884, f. 22.

⁸ Idem, Dosar 60/1881, f. 34.

⁹ Idem, Dosar 59/1881, f. 8.

¹⁰ Idem, Dosar 30/1885, f. 263.

¹¹ Gheorghe Crutzescu, *op. cit.*, p. 198.

¹² A. St. B., Fond Casa Regală, Dosar 18/1884, f. 42.

¹³ Idem, Dosar 9/1903, f. 173.

¹⁴ Idem, Dosar 30/1902, f. 241.

¹⁵ Idem, Dosar 30/1911, f. 77.

Primul regulament de acest gen este cel din 18 februarie 1893, aprobat de Carol I la 10 iunie 1897, care îi aduce și câteva îmbunătățiri.

În toate brevetele date publicității din 1893, 1901, 1907, 1914, se specifică în primul rând cui i se acordă acest titlu și faptul că el este personal și netrasmisibil.

Brevetul dădea dreptul punerii însemnelor regalității alături de firmă și de a purta titlul de furnizor al Curții regale.

Prin articolul II din regulamentul din 1901¹⁶, cererile celor din țară trebuiau adresate direct Mareșalului, care înlocuiește Prefectul Palatului¹⁷. Cererea trebuia însoțită de un certificat al Camerei de Comerț, de care depindea solicitantul, urmând să dovedească exercitarea profesiei de cel puțin 7 ani în țară și măsura în care se bucură de stima celor din jur. Pentru solicitanții din străinătate se prevedea trimiterea cererilor lor Mareșalului Curții, prin intermediul autorității consulare române celei mai apropiate. De asemenea era necesar certificatul dela Camera de comerț, care să ateste faptul că petiționarul este stabilit acolo de cel puțin 9 ani, ca și dovada respectului celor din jur.

Acest articol II rămâne valabil și pentru regulamentele succesive din 1907¹⁸ și 1914¹⁹.

În cazul acceptării cererii, solicitantul, pentru a putea intra în posesia brevetului, trebuia să plătească o anumită sumă de bani ce urma a fi folosită în acțiuni caritabile. Astfel pentru brevetatții din țară taxa era de 300 de lei și urma a fi donată Comitetului central pentru ajutorul incendiștilor și inundațiilor „aflați sub președenția IPSS Mitropolitan Primat al României. Pentru cei din străinătate, suma se ridica la 700 de lei și era înaintată societății de binefacere „Elisabeta Doamna“, la București.

Prin regulamentul din 1893 sumele erau de 200 lei, respectiv 600 lei fiind modificate la nici o lună de la anunțarea lor cu câte o sută de lei²⁰. Regulamentul de la 1907, identic cu cel din 1901, avea specificația că această taxă se plătește numai atunci când petiționarul a fost înștiințat că i s-a acordat brevetul. Aceasta pentru că au existat destule cazuri în care s-a plătit suma prevăzută înainte de acceptul regal. În regulamentul din 1914, taxa devine de 500 lei pentru români și 1000 lei pentru cei din străinătate.

În articolul al – IV-lea se stabilește că brevetul fiind personal, în caz de deces, încetarea sau schimbarea profesiei sau a comerțului, el urma să fie anulat. De asemenea își pierde valabilitatea în cazul în care titularul se stabilea în străinătate. Tot aici se specifică și posibilitatea trecerii brevetului asupra unui succesor cu plata pe jumătate și necesitatea de a îndeplini condițiile stipulate în art. II. Regulamentul din 1907 prezintă acest articol IV mai cuprinzător, punctând toate cazurile în care urma să se facă anularea brevetului. Astfel în afara celor enunțate mai sus, brevetul se mai pierde și în caz de faliment, insolvabilitate sau în urma unei sentințe judiciare ce putea leza onoarea titularului precum și în cazul închirierii fondului său comercial altor persoane.

Referitor la succesiune, problema se punea în același mod. Altă adăugire venită tot în 1907 prevedea faptul că, în cazul în care i s-a retras brevetul unui furnizor în condițiile articolului IV, fiind exceptate primul punct (în caz de faliment) și ultimul (în caz de deces) și i se acordă din nou, el plătește numai o treime din taxă.

¹⁶ Idem, Dosar 9/1903, f. 27.

¹⁷ Idem, Dosar 35/1893, f. 3.

¹⁸ Idem, Dosar 30/1908, f. 72.

¹⁹ Idem, Dosar 46/1915, f. 48.

²⁰ Idem, Dosar 35/1883, f. 3.

În articolul V din 1901 și articolul IV din 1907 se arată că în cazul în care titularul nu mai îndeplinește condițiile de la articolul II, brevetul i se retrage oricând și Mareșalul Curții nu este nevoit să arate motivele deciziei sale. Următoarele articole din cei doi ani menționează obligativitatea înapoierii brevetului, odată cu anularea lui, Cancelariei Mareșalului și ridicarea însemnelor exterioare care arată calitatea sa de furnizor al Curții regale.

Regulamentele se încheie cu specificația imperioasă că neexecutarea acestor dispoziții în timpul cel mai scurt, atrage după sine intervenția autorităților competente.

Elaborarea acestor regulamente au reprezentat o necesitate obiectivă în reglementarea acordării acestui titlu, adăugirile făcute cu timpul ilustrând soluții la problemele ivite care impuneau o rezolvare adecvată.

O mare parte a problemelor cu care s-au confruntat autoritățile s-au datorat nesocotirii reglementelor în vigoare. Astfel în 15 iunie 1912, Plăvițescu Nicolae din București, Calea Moșilor 88, comerciant, primește brevetul de furnizor. Acest act i se retrage imediat ca urmare a faptului că sus numitul comerciant a cărui firmă fusese înregistrată la 25 mai 1902, o radiază în 13 decembrie 1911, înscriind-o în aceeași zi pe numele soției sale și inducând astfel în eroare Camera de comerț și Industrie. Funcționarul însărcinat cu cercetarea registrului nu a observat mențiunea de radierie, facilitând în acest mod eliberarea certificatului pentru obținerea titlului de furnizor regal²¹. Greșeala este însă repede remediată, prefectul poliției capitalei anunțând ridicarea brevetului lui Plăvițescu și a însemnelor regale aflate pe firmă²². Soția comerciantului, Aurelia Plăvițescu, scrie Mareșalului Curții, solicitând brevetul pentru ea și arătând că motivele radierii și trecerii firmei pe numele său au fost pe caz de boală, soțul său simțindu-se mult timp rău nemaifiind astfel în stare a se ocupa de atelier²³. Nici o mențiune ulterioară nu indică satisfacerea cererii acesteia.

Se cunosc o serie de cazuri în care succesorii titularilor brevetelor regale de furnizori au păstrat acest act și însemnele regale în ciuda interdicțiilor din regulamente, unde se specifica în mod clar faptul că brevetul este personal și netransmisibil. Astfel un caz îl reprezintă în 1904 succesorii lui Socec care refuză restituirea brevetului acestuia, obiectând că este dreptul lor de a-l conserva, dar renunță la onoarea de a mai fi furnizori ai Curții Regale²⁴.

Metode coercitive nu sunt specificate pentru acești succesori; dimpotrivă ei pot solicita brevetul pentru ei în condițiile în care întrunesc normele din regulament. Acest lucru se întâmplă cu Carniol-fiul, care păstrase mult timp brevetul tatălui său necunoscând regulamentul și solicitând mai apoi favoarea de a purta și el numele de furnizor al Curții Regale²⁵. Titlul i se acordă în august 1903, când plătește și taxa de 300 de lei²⁶.

În același an remit brevetul de furnizor regal pe numele lui Grigore Capșa și moștenitorii acestuia, cerând la rândul lor să li se facă cinstea de a primi și ei un brevet

²¹ Idem, Dosar 38/1912, f. 113.

²² *Ibidem*, f. 116.

²³ *Ibidem*, f. 117.

²⁴ Idem, Dosar 20/1904, f. 102.

²⁵ Idem, Dosar 9/1903, f. 66.

²⁶ *Ibidem*, f. 59.

asemănător²⁷. Brevetul primit de Grigore Capșa și semnat de Filipescu „Mareșalul Curții și a lu Casei Domnești“ în numele lui Carol, data din 12/24 iunie 1869²⁸.

Numeroasele solicitări de brevete aveau la bază o serie de avantaje pe care pantofarul Vasile Petruțiu în cererea lui către Mareșalul Curții, le arată scurt și cu claritate: „la meseria ce am mi-ar aduce multă onoare și prosperitate“²⁹.

Importanța deținerii acestui titlu îmbrăca uneori și aspecte dramatice. Astfel în 1911 Tocănescu Rozina, comerciantă de cizmărie, cere acordarea brevetului de furnizor, soțul ei care purtase acest titlu decedând. Ea arăta că deși a lucrat tot timpul alături de acesta, nu putea dovedi că de 7 ani exercita meseria deoarece firma nu era pe numele ei ci pe al lui. Aceasta fiind situația, ea nu îndeplinea condițiile articolului II din regulament referitoare la adevărul de la Camera de Comerț.

Faptul că era de meserie nu-l putea dovedi decât cu brevetul de maestru acordat de Corporație. Ea îl roagă în acest caz pe rege să-i soluționeze cauza în mod favorabil, arătând că în caz contrar, magazinul ar da faliment și ea s-ar găsi în imposibilitatea de a-și găsi alte mijloace de existență „deoarece clientela ar zice că de încredere s-a bucurat numai soțul meu, iar după decesul său eu nu am mai putut avea această încredere“³⁰. Cererea îi este aprobată cu plata de jumătate de taxă. Aceasta este plătită însă de regină conform ordinului său, fapt de asemenea demn de semnalat³¹.

Dacă uneori avea și un aspect ușor caritabil, totuși titlul de furnizor al Curții regale urmărea promovarea unor specialiști ce prezentau garanții sociale, profesionale și morale; era o recunoaștere oficială a meritelor acestora. Prin el regalitatea a încurajat meșteșugurile, producția și serviciile, deținerea lui fiind un bun exemplu de urmat.

În mod cert aceste încurajări au dus la creșterea calității produselor și a serviciilor, ele aliniindu-se astfel exigențelor europene ale vremii, la dezvoltarea schimburilor comerciale, la stimularea investițiilor străine în țară, dovedind în acest mod că deținerea unui asemenea titlu avea implicații mult mai adânci, atât în viața capitalei cât și a întregii țări.

SUMMARY

Suppliers of the Royal Court of Bucharest

by Lelioara Zamani

On the 10 th of June 1897, King Charles I of Romania approved of establishing the title of Court Suppliers. The beneficiaries had to be tradesmen of high prestige due to the quality of their merchandise. The royal suppliers had to participate in the charity actions initiated by the Royal Court.

²⁷ *Ibidem*, f. 171.

²⁸ *Ibidem*, f. 172.

²⁹ *Idem*, Dosar 24/1882, f. 79.

³⁰ *Idem*, Dosar 30/1911, f. 173.

³¹ *Ibidem*, f. 174.